UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate

DINAMICA MEDIULUI DE SECURITATE

– NOIEMBRIE 2015 –

ATACURILE TERORISTE DE LA PARIS

Art. 42(7) - TRATATUL DE LA LISABONA
şi Art. 5 - TRATATUL DE LA WASHINGTON

CRIZA EUROPEANĂ A REFUGIAȚILOR

CUPRINS

Studiile incluse în acest material vor fi publicate în paginile revistei *Impact Strategic*.

Capitolul 1
ATACURILE TERORISTE DE LA PARIS

Mirela ATANASIU

Franța s-a dovedit a fi extrem de vulnerabilă în fața terorismului în special în acest an în care cele mai multe atacuri în lumea occidentală s-au raportat ca având loc în această țară. Statul francez are o istorie destul de complicată când vine vorba de terorismul politic. Nu a trecut o generație care să nu simtă teroarea unor astfel de acte.

Termenul „terorism" în sine a fost inventat în urma Revoluției din 1789 pentru a descrie campanie sângeroasă a guvernului împotriva revoluționarilor[1]. La începutul anilor 1960, actele teroriste erau legate de războiul algerian de independență. Frontul Algerian de Eliberare Națională a inițiat atacuri armate pe teritoriul francez asupra poliției, oficialilor şi a civililor francezi. În anii `70 - `80, radicali de stânga precum *Action Directe*[2] au comis atacuri violente în Paris.

Terorismul islamist a renăscut în Paris în anii `90, în contextul războiului civil din Algeria. *Groupe Islamique Armée* (GIA) a comis atacuri pe teritoriul francez pentru a impulsiona campania politică şi a pedepsi Franța pentru trecutul său imperial.

Acest tip de terorism a devenit şi mai fervent după momentul 9/11 din 2001 din SUA, iar agenda politică a radicalilor a devenit din ce în ce mai difuză. Acest fapt se observă comparând scopurile politice ale Al Qaeda şi ale Statului Islamic (SI). Pe când Al Qaeda îşi constituise scopuri precise precum retragerea forțelor americane din Arabia Saudită sau schimbarea regimului politic în statele Golfului Persic sau ale Orientului Mijlociu[3] de exemplu, în 2014, IS îşi propune scopuri utopice precum cel declarat de Abu Muhammad al-Adnani care îndeamnă la uciderea tuturor necredincioşilor indiferent dacă sunt americani sau europeni „mai ales a celor francezi care sunt duşmănoşi şi murdari"[4], dar şi a necredincioşilor australieni sau canadieni, inclusiv uciderea cetățenilor țărilor care au intrat în coaliția împotriva SI. Aşadar, ideologia lor

---

[1] *Terrorist violence has a long history in France*, 8 ianuarie 2015, disponibil online la: http://www.historytoday.com/ chris-millington/terrorism-france, accesat la 26.11.2015.

[2] *Chronique des actes terroristes d'Action Directe,* disponibil online la: http://le.raid.free.fr/action-direct.htm, accesat la 26.11.2015.

[3] The Erik Castren Institute of International Law and Human Rights, *Indirect Responsibility for Terrorist Acts. Redefinition of the Concept of Terrorism Beyond Violent Acts,* Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, the Netherlands, 2010, p. xxx.

[4] Abu Muhammad al-Adnani, *Indeed Your Lord Is Ever Watchful,* 22 September 2014, disponibil online la: https://pietervanostaeyen.wordpress.com/2014/09/25/abu-muhammad-al-adnani-ash-shami-indeed-your-lord-is-ever-watchful, accesat la 02.12.2015.

împarte lumea în două, a „credincioşilor” şi a „necredincioşilor”, iar toți cei „necredincioşi” trebuie suprimați indiferent de mijloacele folosite.

Cu predilecție în ultimii doi ani, auto-proclamatul Stat Islamic (IS) s-a ridicat împrumutând tactici de la naziştii germani şi Al Qaeda. Astfel, în ianuarie 2015, trupele kurde au lansat un atac care a pătruns liniile Statului Islamic din nordul Irakului. În răspuns, grupul jihadist a trimis 14 cisterne armate şi umplute cu explozibil pentru a lansa un contra-atac. Această acțiune, care a fost deturnată de la distanță cu ajutorul aviației şi forțelor terestre de către coaliția condusă de americani, a demonstrat măsura spiritului de sacrificiu până la executarea de măsuri tactice suicidale[5]. Aşadar, ei consideră că cea mai bună apărare este contra-atacul. O altă tactică utilizată de luptătorii IS este aceea denumită de occidentali „insurgență comutată”, caracterizată de faptul că radicaliştii locuiesc în satele din jurul unei zone urbane dar „fac naveta” în fiecare zi contribuind la luptele ce se desfăşoară în teatrul de război urban. Aceste două tactici erau caracteristice nazismului.

Pe de altă parte, recent, IS şi-a schimbat tactica operațională preluând modalități de acțiune din manualul de luptă al Al Qaeda, de exemplu: detaşarea unor locotenenți de încredere pentru a pregăti acțiuni de amploare coordonate împotriva Occidentului. Atacurile din Paris au fost cea mai vizibilă manifestare a acestei noi abordări.

Acest an a surprins Parisul, în special, cu o multitudine de atacuri teroriste antisemite executate de jihadişti rezultând un total de 146 morți[6]. Printre acestea au fost atacul armat asupra sediului revistei satirice „Charlie Hebdo” în Paris[7], focurile de armă asupra unei magazin evreiesc din Paris[8], şi cele mai de ecou, cele din 13 noiembrie 2015, când au avut loc o serie de acțiuni coordonate în diferite locuri din Paris. Atacurile au avut coordonate în valuri şi metodele utilizate au fost diverse.

În primul val, doi sinucigaşi şi-au detonat explozibilul în apropiere de *Stade de France*[9], unde avea loc un meci de fotbal Franța – Germania, la care asistau 80.000 spectatori şi preşedintele francez Francois Hollande. Prima explozie a avut loc la intrarea D în stadion, a doua

---

[5] Robert Beckhusen, *This Is Scary — Islamic State's Tactics Are Really Similar to Nazi Germany's. The jihadi group is obsessed with attacking even when it's losing,* 3 mai 2015, disponibil online la: https://medium.com/war-is-boring/this-is-scary-islamic-state-s-tactics-are-really-similar-to-nazi-germany-be13d868b7b0#.7csly26sf, accesat la 01.12.2015.

[6] *Terror attacks and arrests in Western Europe*, 16 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.economist.com/ blogs/graphicdetail/2015/11/daily-chart-10, accesat la 26.11.2015.

[7] Dan Bilefsky, Maïa de la Baume, *Terrorists Strike Charlie Hebdo Newspaper in Paris, Leaving 12 Dead*, 7 ianuarie 2015, disponibil online la: http://www.nytimes.com/2015/01/08/world/europe/charlie-hebdo-paris-shooting.html?_r=0, accesat la 25.11.2015.

[8] Detalii la: *4 dead as French forces storm kosher supermarket, kill gunman; Charlie Hebdo terrorist brothers also killed,* 9 ianuarie 2015, disponibil online la: http://www.timesofisrael.com/terror-onslaught-in-paris/, accesat la 25.11.2015.

[9] Stadionul național al Franței situat la nord de Paris, în comuna Saint-Denis. Capacitatea sa de locuri de 81.338 fiind al cincilea cel mai mare stadion din Europa. Vezi: http://www.stadefrance.com/fr/le-stade/histoire-valeurs.

la intrarea H[10]. Unul dintre atacatori Ahmed Almuhamed avea paşaport sirian şi venise prin Grecia în Franța ca imigrant[11], cel de-al doilea, Bilal Hadfi în vârstă de 20 ani se vehiculează că a luptat alături de ISIS în Siria[12]. O singură victimă a fost înregistrată în afară de atacatori.

În paralel, un alt grup de terorişti a deschis focul cu arme automate asupra unor restaurante şi terase din zonele Bichat, Charonne şi Bataclan, situate în centrul Parisului. Astfel, persoane înarmate plasate într-un autovehicul au deschis din mers focul cu puşti Kalaşnikov asupra unui restaurant cambodgian[13] şi asupra barului „Le Carrilon" înregistrându-se 15 victime[14]. A urmat un alt atac asupra unei pizzerii „Cosa Nostra" şi a barului „Belle Equipe" efectuat de aceeaşi echipă de terorişti motorizată ucigând cel puțin 24 persoane. Ulterior, atacatorii au fugit.

Ibrahim Abdeslam în vârstă de 31 ani a declanşat vesta cu explozibil în fața cafenelei „Comptoir Voltaire" pe Bulevardul Voltaire şi aproape de teatru Bataclan.

Al treilea grup de persoane înarmate printre care Ismaël Omar Mostefaï şi Samy Amimour au pătruns în sala de concerte din Bataclan şi au ucis zeci de persoane luând ostatice alte câteva sute[15]. Apoi, doi dintre ei s-au aruncat în aer şi unul a fost ucis de poliția franceză[16]. S-a văzut ulterior, că cel puțin unul dintre terorişti a fost un parizian care a fost pe o listă de supraveghere timp de cinci ani, dar nu a fost suficient de atent monitorizat pentru a fi oprit înainte de a luat parte la atacul criminal. Ultimul atac a avut loc la 300 m de „Stade de France" lângă un „Mc Donalds" şi a fost efectuat de Ibrahim Abdeslam, un cetățean francez ce locuia în Belgia, care a detonat o vestă cu explozibil.

La Bataclan, în momentul declanşării atacului armat, atentatorii au strigat „Francois Hollande nu trebuia să intervină în Siria!". Ulterior, reprezentanți ai grupului terorist Statul Islamic au confirmat că atacurile simultane din Paris au fost un răspuns la loviturile aeriene

---

[10] http://www.dailymail.co.uk/news/article-3319244/Video-reveals-horrific-moment-terrorists-opened-fire-crowd-music-fans-Bataclan-killing-89-people-shows-musician-hiding-drums-escape.html

[11] *Inside the theatre of terror: First picture from inside Bataclan shows aftermath of Jihadi attack as video emerges of the moment gunmen opened fire and terrified musician hid behind his drums*, 16 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.dailymail.co.uk/news/article-3319244/Video-reveals-horrific-moment-terrorists-opened-fire-crowd-music-fans-Bataclan-killing-89-people-shows-musician-hiding-drums-escape.html, accesat la 02.12.2015.

[12] *Inside the theatre of terror: First picture from inside Bataclan shows aftermath of Jihadi attack as video emerges of the moment gunmen opened fire and terrified musician hid behind his drums,* 15 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.dailymail.co.uk/news/article-3319244/Video-reveals-horrific-moment-terrorists-opened-fire-crowd-music-fans-Bataclan-killing-89-people-shows-musician-hiding-drums-escape.html, accesat la 02.12.2015.

[13] *In Paris, a Cambodian Restaurant Caught in the Attack,* disponibil online la: http://www.voacambodia.com/content/in-paris-a-cambodian-restuarant-caugh-in-the-attack/3060243.html

[14] http://www.dailymail.co.uk/news/article-3319244/Video-reveals-horrific-moment-terrorists-opened-fire-crowd-music-fans-Bataclan-killing-89-people-shows-musician-hiding-drums-escape.html

[15] *Cronologie: Principalele atacuri teroriste comise în Franța în ultimii ani,* 14 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.mediafax.ro/externe/cronologie-principalele-atacuri-teroriste-comise-in-franta-in-ultimii-ani-14885882, accesat la 25.11.2015.

[16] *The Expanding Web of Connections Among the Paris Attackers,* 26 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.nytimes.com/interactive/2015/11/15/world/europe/manhunt-for-paris-attackers.html, accesat la 03.12.2015.

împotriva luptătorilor SI. Într-un mesaj video, un reprezentant al SI arăta că „Franța şi susținătorii săi vor rămâne o prioritate în lista țintelor Statului islamic”[17]. În aceeaşi notă, apare şi un mesaj de pe Youtube[18], care numeşte coaliția antiteroristă ca fiind „Coaliția diavolului” constituită din „infideli”, incluzând 60 de state în această listă printre care şi unele care nu au acordat sprijin financiar, militar sau informatic împotriva terorismului precum: Republica Moldova, Cehia, Polonia, Ucraina, Lituania. Nu este de neglijat faptul că printre aceste state este enumerată şi România.

De fapt, atacurile de la Paris au fost atacuri asupra unor elemente ale culturii occidentale precum fotbalul, muzica, gastronomia, arta şi tipul de consumerism în care fiecare dintre occidentali se recunoaşte. Oameni din 19 de națiuni au murit în aceste atacuri, unii fiind musulmani francezi sau străini.

După instaurarea stării de urgență în urma atentatelor de la Paris soldate cu 130 de morți şi peste 350 de răniți, Poliția franceză a efectuat 1.233 de percheziții, care au dus la arestarea a 165 de persoane şi la confiscarea a 230 de arme[19]. Ceea ce este cu adevărat îngrijorător este faptul că în atacurile teroriste din Franța au fost implicați cel puțin 5 cetățeni francezi[20], ceea ce indică faptul că radicalizarea propriilor cetățeni este unul cele mai mari amenințări la adresa securității Franței. De fapt, considerăm că acestea au ca sursă şi tensiunile vechi de natură etnică din acest stat. Numai că temerea este că toate statele care au o componență etnică neomogenă pot întâmpina, la un moment dat, aceeaşi problemă.

Controale inopinate au avut loc peste tot în Franța, inclusiv Calais, Grenoble, Lyon şi Toulouse. Cinci persoane au fost arestate în timpul a 150 raiduri şi un lansator de rachete a fost confiscat. Ulterior, a început căutarea celui considerat ca fiind organizatorul atacului în persoana lui Abaaoud Abdelhamid de 27 ani din Belgia care a trăit în cartierul Molenbeek din Bruxelles. Se presupunea că s-a mutat în Siria şi de acolo a pus la cale atacul. El este suspectat că a fost liderul unei sucursale din Statul Islamic în Siria numit Katibat al-Libi Battar al, care îşi are originile în Libia. Numele lui a mai fost legat de o serie de alte comploturi în 2015, inclusiv unul dejucat în ianuarie în estul Belgia, în care doi dintre acoliții săi au murit, un al complot în luna

---

[17] *World mourns, shows solidarity, tightens security after Paris attacks,* 14 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.euractiv.com/sections/global-europe/world-mourns-shows-solidarity-tightens-security-after-paris-attacks-319488, accesat la 25.11.2015.

[18] *"Islamic state" including Moldova in the number of enemies,* 25 noiembrie 2015, disponibil online la: http://newsmaker.md/rus/novosti/islamskoe-gosudarstvo-vklyuchilo-moldovu-v-chislo-vragov-20119, accesat la 26.11.2015.

[19] *Atentate la Paris: Peste 1.200 percheziții, soldate cu 165 de arestări şi 230 de arme confiscate*, 24 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.agerpres.ro/externe/2015/11/24/atentate-la-paris-peste-1-200-perchezitii-soldate-cu-165-de-arestari-si-230-de-arme-confiscate-19-25-41, accesat la 25.11.2015.

[20] Josh Horwitz, Heather Timmons, *At least five of the Paris attack suspects were French nationals,* 16 noiembrie 2015, disponibil online la: http://qz.com/550862/at-least-four-of-the-paris-attack-suspects-were-french-nationals/, accesat la 21.11.2015.

aprilie de atacare a unei biserici într-o suburbie din Paris şi un atac în august la bordul unui tren de mare viteză ce circula prin Paris[21]. Ulterior, în presa internațională, pe baza declarațiilor unui expert francez recunoscut în contra-terorism Jean-Charles Brissard[22] au apărut dubii cu privire la capacitatea acestuia de a organiza un astfel de atac. Totuşi, nu există confirmări sau infirmări a niciuneia dintre variante, ancheta fiind încă în desfăşurare.

Ceea ce este cert, la momentul de față[23], este că Bilal Hadfi, un alt participant la seria de atacuri din Paris, menținea contactul prin intermediul *Facebook* cu membrii filialei din care făcea parte şi Abaaoud Abdelhamid. Ibrahim Salah şi Abdeslam, care sunt frați, au trăit în vecinătatea lui Abaaoud în cartierul Molenbeek din Bruxelles, cunoscut ca un refugiu pentru extremişti. Cel de-al cincilea atacator, Ismaël Omar Mostefaï se cunoştea cu Abaaoud. De asemenea, Hasna Aitboulahcen, verişoara lui Abaaoud şi Jawad Bendaoud sunt suspectați că l-a ajutat pe Abaaoud să găsească după atacuri o locuință într-o suburbie din Paris[24]. Din cei suspectați ca fiind implicați în atac, doi sunt încă în libertate - Salah Abdelslam care a închiriat vehiculul Volkswagen Polo cu care teroriştii au dat atacul la sala de concerte Bataclan din Paris, unde au fost ucise 90 de persoane şi Mohamed Abrini.

Marile oraşe europene sunt vulnerabile la atacuri teroriste, dar totuşi rezistente la acestea. Ceea ce a făcut situația mult mai dificil de gestionat a fost momentul istoric sensibil pentru întreaga Europă, al găzduirii refugiaților sirieni. Această criză trebuia deja gestionată şi pe acest fundal s-au exercitat atacurile din 13 noiembrie 2015 din Franța, ceea ce a creat un moment de panică în viața comunității internaționale.

Pe acest fundal, gradul de alertă cu privire la atacurile teroriste a fost ridicat la toate statele din regiune. Franța a fost prima care a considerat actele teroriste din 13 noiembrie ca fiind un act de război şi a trecut la nivel ridicat de alertă teroristă declarând situația de urgență națională şi închizându-şi granițele în fața străinilor. Regatul Unit al Marii Britanii şi-a ridicat gradul de alertă antiteroristă la nivelul „Sever"[25] pentru Irlanda de Nord şi „Moderat" pentru Marea Britanie.

---

[21] *The Expanding Web of Connections Among the Paris Attackers,* 26 noiemnbrie 2015, disponibil online la: http://www.nytimes.com/interactive/2015/11/15/world/europe/manhunt-for-paris-attackers.html, accesat la 03.12.2015.

[22] John Rosenthal, *The Dubious "Mastermind": Abdelhamid Abaaoud and the Paris Attacks,* 2 decembrie 2015, disponibil online la: http://www.geopoliticalmonitor.com/the-dubious-mastermind-abdelhamid-abaaoud -and-the-paris-attacks/, accesat la 03.12.2015.

[23] 4 decembrie 2015.

[24] *The Expanding Web of Connections Among the Paris Attackers,* disponibil online la: http://www.nytimes.com/interactive/2015/11/15/world/europe/manhunt-for-paris-attackers.html

[25] Serviciul MI5 britanic arată că în conformitate cu acest nivel, un atac terorist este foarte posibil a se întâmpla. A se vedea: *What is the Current National Threat Level?*, pe larg la: https://www.mi5.gov.uk/home/about-us/faqs-about-mi5/what-is-the-current-national-threat-level.html, accesat la 03.12.2015.

După ce atacurile teroriste din Paris au fost legate de un grup de atacatori care au organizat acțiunile din Bruxelles, autoritățile belgiene au ridicat nivelul de alertă antiteroristă la maxim ca urmare a identificării unei „amenințări grave şi iminente cu un atac similar precum cel din Franța”[26]. Drept urmare, s-au stabilit măsuri stricte de securitate şi s-au mobilizat forțe militare de o amploare egalată de cele luate în cel de-al Doilea Război Mondial în această regiune. După ce au avut loc o serie de percheziții şi arestări ale unor persoane care au intrat în contact cu cei care au participat la atacurile din Paris, după 4 zile de alertă maximă, autoritățile au scăzut nivelul de alertă cu o treaptă.

La nivel de discurs politic, preşedintele francez şi prim-ministrul englez au început să folosească referindu-se la auto-denumitul Stat Islamic cu acronimul *Daesh* adaptat de la numele arab al organizației (*Dawlat Al-Islamiyah f'al-Irak w Belaad al-Sham*), care este similar cu un alt cuvânt arab - das - care înseamnă „a călca în picioare” sau „a strivi”, care sună peiorativ pentru terorişti. Termenul Daesh era propus de ministrul de externe francez Laurent Fabius[27] încă de anul trecut, acesta subliniind că organizația este doar un promotor al terorismului, şi nu un stat, iar „folosirea termenului de Stat Islamic estompează diferențele dintre Islam, musulmani şi islamişti”[28].

Imediat după atacuri, comunitatea internațională şi-a exprimat consternarea în legătură cu acestea. Preşedintele Franței, Francois Hollande, numea atacurile din Paris ca fiind un „act de război”, făcând în acelaşi timp apel la unitate în Europa şi restul lumii în lupta împotriva teroriştilor Statului Islamic. Preşedintele Obama îl numea „un atac asupra umanității pe ansamblu şi împotriva valorilor universale pe care le împărtăşim”[29]. Preşedintele rus Vladimir Putin a declarat că atacurile au fost „cea mai recentă mărturie a esenței barbare a terorismului care reprezintă o provocare pentru civilizația umană”[30]. .Prim-ministrul cambodgian Hun Sen s-a alăturat liderilor mondiali oferind sprijinul pentru „prevenirea şi abolirea completă a tuturor formelor de terorism împotriva umanității”[31]. Preşedintele Siriei, Bashar al-Assad a denunțat „actul sălbatic de teroare” pe care „Siria îl îndură de peste cinci ani” şi a declarat că atacurile au

---

[26] *Brussels Terror Alert Raised Amid 'Imminent' Threat of Attack,* 21 noiembrie 2015, disponiibl online la: http://www.wsj.com/articles/belgium-lifts-terror-alert-to-highest-level-in-brussels-1448097741, accesat la 03.12.2015.

[27] *France says the name 'ISIS' is offensive, will call it 'Daesh' instead,* 17 septembrie 2015, disponibil online la: http://theweek.com/speedreads/446139/france-says-name-isis-offensive-call-daesh-instead

[28] Idem.

[29] The White House, Office of the Press Secretary, *Honoring the victims of the attack in Paris, France by the President of the United States of America. A Proclamation*, 15 noiembrie 2015.

[30] *World leaders react to 'barbaric' Paris attacks,* 15 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.france24.com/ en/20151114-paris-attacks-world-reactions-france-terrorism-hollande-putin-obama, accesat la 03.12.2015.

[31] *In Paris, a Cambodian Restaurant Caught in the Attack,* disponibil online la: http://www.voacambodia.com/content/in-paris-a-cambodian-restuarant-caugh-in-the-attack/3060243.html

fost un rezultat al politicii franceze în Siria[32]. Aşadar, majoritatea oficialităţilor lumii şi-au exprimat într-o formă sau alta consternarea pentru acest tip de acţiune pe care Robert Cooper îl numea ca fiind o luptă în care „non-statul atacă statul"[33].

Recrudescenţa atacurilor teroriste din 13 noiembrie 2015 pe care şi le-a asumat grupul terorist auto-proclamat IS l-a determinat pe amiralul James Stavridis, fostul Comandant al Comandamentului Suprem Aliat al NATO să declare că sunt „de nivelul celor de la 11 Septembrie 2001 executate asupra World Trade Center"[34]. Alte voci susţin că acest atac a fost cel mai grav executat în Franţa de după al Doilea Război Mondial[35]. Grupul „Anonymous"[36] constituit din experţi IT declară război IS după atacurile de la Paris. De asemenea, mega-atacul de la Paris schimbă, pe termen scurt, natura dezbaterii internaţionale asupra viitorului Siriei. Occidentul îşi doreşte distrugerea Statului Islamic şi răsturnarea regimului lui Assad.

Ceea ce este relevant este că acesta constituie cel mai mortal atac asupra Europei de după atentatele cu bombă de la Madrid din 2004 care reliefează capacitatea Statului Islamic de a lovi în inima Europei şi dificultatea monitorizării mişcărilor extremiste mobilizate de intenţii ucigaşe.

Atacurile teroriste iniţiate la Paris în 2015 reprezintă o provocare nu la adresa indivizilor, a cetăţenilor francezi de rând, cât o modalitate de contestare a gândirii liberale occidentale manifeste în state precum Franţa. Totuşi, reacţiile islamofobe de răspuns precum cele de după *Charlie Hebdo* s-au înmulţit. Mai mult de 220 de acte anti-musulmane au fost înregistrate în primul trimestru al anului 2015, o creştere de şase ori faţă de aceeaşi perioadă a anului precedent[37]. Incidentele au inclus atacuri violente şi distrugerea de locuri de cult musulmane. Probabil că astfel de acţiuni vor continua.

Cu siguranţă, atacurile au avut motivaţii politice. Acestea s-au petrecut cu cinci zile înainte ca portavionul francez „Charles de Gaulle" să navigheze spre Golful Persic pentru a întreprinde acţiuni împotriva statului islamic din Irak şi Siria. Franţa efectua atacuri aeriene în Siria încă de la sfârşitul lunii septembrie 2015. Franţa şi-a accelerat implicarea în operaţiuni

---

[32] World leaders react to 'barbaric' Paris attacks, 15 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.france24.com/en/20151114-paris-attacks-world-reactions-france-terrorism-hollande-putin-obama, accesat la 03.12.2015.
[33] Robert Cooper, *Destrămarea naţiunilor. Ordine şi haos în secolul XXI*, (trad. Sebastian Huluban), Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2007, p. 13.
[34] *IS attacks: 'A building crescendo' warns ex-NATO chief,* 17 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.bbc.com/news/uk-34842391, accesat la 20.11.2015.
[35] Will McCants, *How the Islamic State Declared War on the World*, disponibil online la: http://foreignpolicy.com/2015/ 11/16/how-the-islamic-state-declared-war-on-the-world-actual-state/, accesat la 25.11.2015.
[36] Grupul de hackeri a crescut în importanţă, după o serie de atacuri cibernetice împotriva unor persoane, guverne şi organizaţii pe care nu le agreau, inclusiv PayPal, Mastercard şi Biserica Scientologică, dar şi multe altele. A se vedea pe larg: *'Anonymous' hackers declare war on Islamic State,* 16 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.cnbc.com/ 2015/11/16/anonymous-hackers-declare-war-on-islamic-state.html, accesat la 26.11.2015.
[37] *"We Are Scared, We Are Grieving": Muslim Activist in Paris Condemns Attacks, Rising Islamophobia,* 16 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.democracynow.org/2015/11/16/we_are_scared_we_are_grieving, accesat la 03.12.2015.

împotriva Statului Islamic din Siria şi Irak într-un moment în care teatrul de luptă sirian devine din ce în ce mai aglomerat şi complicat.

IS a explodat pe scena mondială aparent de nicăieri, devenind cel mai spectaculos şi misterios grup terorist. A abordat tactici, unele împrumutate, altele inventate, din dorința de a se afirma: a decapitat ostatici, a distrus cu buldozerul granițe internaționale, a derutat armata irakiană instruită de americani, funcționează ca stat care cuprinde opt milioane de oameni şi un teritoriu mai mare decât Regatul Unit al Marii Britanii, a comis genocid, a revitalizat sclavia, a distrus monumente antice, şi şi-a convins adepții, chiar pe unii neafiliați, să efectueze atacuri teroriste în Occident în numele său. Totuşi, în ce priveşte emergența grupării teroriste, considerăm că IS în sine nu prezintă încă acelaşi grad de amenințare precum cel atins de Al-Qaeda în anii 2000. Nu a căpătat încă acoperire globală în sensul deținerii unei infrastructuri în diverse state de pe continentele lumii aşa cum este cazul al-Qaeda, aşadar are o capacitate destul de redusă de a efectua şi susține operații în afara ariei în spațiul occidental. Totuşi, datorită ambiguității scopului său anti-occidental şi a valului de simpatie în creştere din partea unor extremişti neafiliați acestuia stabiliți în Vest, IS reprezintă o reală provocare la adresa securității şi valorilor occidentale.

Mai mult, recentul aflux de refugiați în Europa, din state precum Siria evidențiază riscul ca grupurile jihadiste să infiltreze pe unii din membrii acestora în rândul acestora în scopul efectuării de atacuri în Europa. Astfel, IS poate căpăta dimensiuni din ce în ce mai largi, până la nivel global, dacă membrii acestora se organizează pe teritoriul occidental, context în care fenomenul terorist poate căpăta amploare şi acțiunile care acum sunt inițiate cu prioritate de către extremişti puțin organizați pot fi mai bine planificate din teritoriul țintit.

Imediat după momentul Paris, comunitatea internațională s-a mobilizat pentru a interveni militar şi mai în forță. După numai câteva ore, aproximativ 10 avioane au decolat de la o bază aeriană din Emiratele Arabe Unite şi au aruncat cel puțin 20 de bombe asupra unor obiective IS din oraşul Raqqa[38], inclusiv asupra unui centru de recrutare jihadistă. Totuşi, dacă este să ținem cont de analizele efectuate de RAND Corporation, până în prezent, soluția militară nu a fost una de succes în eliminarea grupărilor teroriste. Din studii efectuate de RAND din 1968 până în prezent, a rezultat că organizațiile teroriste şi-au încetat activitatea deoarece s-au raliat procesului politic (43%) sau poliția locală sau serviciile de informații şi securitate i-au arestat sau ucis

[38] *Paris terror attacks timeline: What happened where and when on night of terror and confusion in French capital*, 15 noiembrie 2015, disponibil online la: http://www.mirror.co.uk/news/world-news/paris-terror-attacks-timeline-what-6830455, accesat la 01.12.2015.

membrii (40%)[39]. Drept pentru care considerăm că efortul contra-terorist internațional ar trebui să conveargă în direcția implicării de servicii de informații, de securitate şi a forțelor specializate de poliție.

Atacurile de la Paris executate de grupul terorist auto-proclamat ISIL (Statul Islamic) au modificat dramatic peisajul politic şi de securitate al întregii comunități internaționale. Totuşi, este posibil ca tocmai aceste atacuri să galvanizeze comunitatea internațională în acțiunea comună pentru a preveni ca astfel de atrocități să se mai repete în acest spațiu occidental ce promovează valorile sale - egalitate, libertate şi fraternitate.

[39] Seth G. Jones, Martin C. Libicki, *How Terrorist Groups End. Lessons from countering al Qa'ida,* RAND Corporation, 2008, pp. xiii-xiv, disponibil online la: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG741-1.pdf, accesat la 03.12.2015.

Capitolul 2

ARTICOLUL 42 (7) DIN TRATATUL DE LA LISABONA ŞI ARTICOLUL 5 DIN TRATATUL DE LA WASHINGTON ÎN LUMINA EVOLUȚIILOR RECENTE ALE SECURITĂȚII EUROPENE

Cristina BOGZEANU

După ce a fost puternic afectată de criza economică şi financiară mondială, la un interval relativ scurt de timp de când economia sa a început să se redreseze, Uniunea Europeană a intrat într-o altă perioadă a crizelor manifestate, de această dată, în planul securității, inclusiv în plan militar, dar şi a unei crize de credibilitate a instituțiilor europene. La finele anului 2013 începea criza ucraineană, un şir de evenimente care au inclus o anexare teritorială în vecinătatea apropiată a Uniunii şi care au escaladat rapid către un veritabil război în estul Ucrainei. Mai mult, relațiile dintre Occident şi Federația Rusă au intrat în cea mai gravă criză de la sfârşitul Războiului Rece, discursurile, măsurile întreprinse, viziunile conturate în cele două părți amintind mult de anii de dinainte de implozia URSS. În aceste circumstanțe, era recunoscut eşecul Politicii Europene de Vecinătate, în special al componentei Parteneriatului Estic, precum şi al altor abordări inițiate de UE în acest sens, cum ar fi Sinergia Mării Negre.

În perioada de apogeu a crizei ucrainene, în cursul anului 2014, un alt fenomen cu implicații serioase ridica noi provocări de securitate Uniunii Europene – amplificarea fluxurilor de migrație dinspre Orientul Mijlociu către statele europene. În 2015, Europa era pusă în fața necesității de a gestiona un val de refugiați extrem de amplu, ceea ce a polarizat statele europene în două categorii – cele care susțineau primirea acestora şi cele care îşi asumau limitele în a primi un număr mare de refugiați.

Pe 13 noiembrie 2015, Franța era scena mai multor atacuri atacuri teroriste coordonate, soldate cu sute de morți şi răniți în rândul cetățenilor francezi, reclamate de gruparea teroristă ISIS. Presa internațională anunța că, printre cei care au executat atacul se numără cetățeni sirieni, care au pătruns pe teritoriul Europei cu valul de refugiați. François Hollande s-a adresat Parlamentului pe 16 noiembrie, deschizându-şi discursul astfel: „Franța este în război" şi încheindu-l „terorismul nu va distruge republica, ci republica va distruge terorismului". În acest context, preşedintele francez a invocat articolul 42 (7) din Tratatul de la Lisabona. Articolul, a cărui invocare este o premieră în istoria Uniunii Europene, are un conținut similar articolului 5 din Tratatul de la Washington.

Art. 42 (7) din Tratatul de la Lisabona este cel prin care se introduce ***clauza asistenței mutuale***. Acesta stipulează următoarele: „în cazul în care un stat membru ar face obiectul unei <u>agresiuni armate</u> pe teritoriul său, celelalte state membre ***sunt obligate*** să îi acorde <u>*ajutor și asistență*</u> prin toate mijloacele de care dispun, în conformitate cu articolul 51 din Carta Organizației Națiunilor Unite. Aceasta nu aduce atingere caracterului specific al politicii de securitate și apărare a anumitor state membre. Angajamentele și cooperarea în acest domeniu sunt conforme cu angajamentele asumate în cadrul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord, care rămâne pentru statele membre ale acestei organizații fundamentul apărării lor colective și cadrul de punere în aplicare a acesteia”[40].

Articolul 42(7) ar putea, la o primă vedere, să fie asimilat ca efecte și relevanță articolului 5 din Tratatul de la Washington, cel care constituie fundamentul întregii Alianțe și conține ideea securității colective: „Părțile consimt că un atac *armat asupra* uneia sau mai multora dintre ele în Europa sau America de Nord ar trebui să fie considerat un atac împotriva tuturor și, prin urmare, consimt că, în situația în care are loc un asemenea atac, fiecare dintre ele, *în exercițiul dreptului de auto-apărare individuală sau colectivă* recunoscut prin articolul 51 din Carta Organizației Națiunilor Unite, va sprijini Partea sau Părțile atacate, întreprinzând imediat, individual sau împreună cu alte Părți, *acțiunile pe care le consideră necesare*, inclusiv utilizarea forței armate, pentru a restabili și menține securitatea în spațiul nord-atlantic”[41].

Totuși, forța și efectul celor două articole citate nu este una similară, iar motivele pentru această stare a lucrurilor se regăsesc în diferențele dintre natura organizațiilor în care acestea au fost dezvoltate, în cadrul instituțional caracteristic NATO și UE, în modul de adoptare a deciziilor, în forțele pe care le au la dispoziție, precum și în semnificația conceptelor de securitate stabilite astfel.

Forța articolului 5 din Tratatul Nord-Atlantic emană, în primul rând, din natura organizației în care acesta funcționează – o alianță politico-militară. Articolul 5 fundamentează rațiunea de a fi a acesteia și principalul motiv pentru care statele care o compun au ales să adere la Alianță. Articolul 5 consacră principiul securității și apărării colective, însuși nucleul alianței.

De cealaltă parte, articolul 42(7) face parte din Tratatul asupra organizării și funcționării UE, o organizație de integrare *sui-generis* (inter-guvernamentală și supra-națională). UE a luat naștere, inițial, ca organizație de integrare în plan economic și politic, dimensiunea de securitate și apărare fiind dezvoltată abia ulterior. De fapt, nici până în prezent nu putem vorbi despre dezvoltarea completă a acestei dimensiuni. Tratatul de la Lisabona stipulează că „*politica de*

---

[40] ***, Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene, Oficiului pentru Publicații ale Uniunii Europene, Luxemburg, martie 2010, p. 39.
[41] The North Atlantic Treaty, Washington D.C., 4 April 1949, URL: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm, accesat la 25 noiembrie 2015.

securitate şi apărare comună include definirea treptată a unei politici de apărare comune a Uniunii. Aceasta va conduce la o apărare comună după ce Consiliul European hotărăşte aceasta în unanimitate”[42] (s.n.). Aceasta înseamnă că, din perspectiva securităţii şi apărării, obiectivul UE este dezvoltarea unei apărări comune, dar acest lucru rămâne în continuare un deziderat de atins.

Dacă apărarea colectivă constituie fundamentul creării şi existenţei NATO, în cazul UE, în ceea ce priveşte politica de apărare comună, notabilă este concentrarea asupra misiunilor de management al crizelor în afara teritoriului Uniunii. Articolul 42(1) menţionează că PSAC „asigură Uniunii o capacitate operaţională bazată pe mijloace civile şi militare. Uniunea poate recurge la acestea în cadrul misiunilor în afara Uniunii pentru a asigura menţinerea păcii, prevenirea conflictelor şi întărirea securităţii internaţionale”. Articolul 43 (1) detaliază aceste misiuni după cum urmează: „Misiunile (...) în cadrul cărora Uniunea poate recurge la mijloace civile şi militare, includ acţiunile comune în materie de dezarmare, misiunile umanitare şi de evacuare, misiunile de consiliere şi de asistenţă în probleme militare, misiunile de prevenire a conflictelor şi de menţinere a păcii, misiunile forţelor de luptă pentru gestionarea crizelor, inclusiv misiunile de restabilire a păcii şi operaţiile de stabilizare după încetarea conflictelor. Toate aceste misiuni pot contribui la combaterea terorismului, inclusiv prin sprijinul acordat ţărilor terţe în combaterea terorismului pe teritoriul acestora”.

Analizând specificul, evoluţia şi eficienţa misiunilor derulate în cadrul PSAC, într-un studiu realizat în cadrul Institutului de Studii Strategice al Uniunii Europene[43], T. Tardy conchidea că „în esenţă, PSAC se referă la răspunsul la ameninţări care nu sunt directe sau imediate. PSAC este despre proiectarea securităţii în afara teritoriului UE, astfel încât să contribuie la stabilizarea statelor sau regiunilor care ar putea fi sursa unei viitoare destabilizări sau ameninţări mai directe la adresa societăţilor UE”[44].

Cu toate acestea, în acest cadru, Tratatul de la Lisabona include articolul 42(7), care fundamentează clauza asistenţei mutuale. Articolul 42(7) face parte din Titlul V al Tratatului: *Dispoziţii generale privind acţiunea externă a uniunii şi dispoziţii speciale privind politica externă şi de securitate comună*. Aşadar, este inclus într-un domeniu în care procedura de luare a

---

[42] ***, Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană şi a Tratatului privind Funcţionarea Uniunii Europene, Oficiului pentru Publicaţii ale Uniunii Europene, Luxemburg, martie 2010, p. 38.

[43] Pentru a sublinia relevanţa analizelor elaborate în acest cadru, considerăm necesară o scurtă prezentare a statutului şi specificului acestuia. Institutul de Studii Strategice al Uniunii Europene (*European Union Institute for Security Studies – EUISS*) se defineşte drept agenţia UE a cărei menire este analiza problemelor de politică externă, de securitate şi apărare. A fost creat în 2002, ca agenţie autonomă în cadrul Politicii Externe şi de Securitate Comună, în urma unei decizii a Consiliului European. Pentru detalii, a se vedea URL: http://www.iss.europa.eu/about-us/, accesat la 3 decembrie 2015.

[44] Thierry TARDY, *CSDP in Action. What contribution to international security*, European Union Institute for Security Studies, Chaillot Paper no. 134, Paris, May 2015, p. 33.

deciziilor este una de tip interguvernamental, deciziile fiind adoptate, prin unanimitate în cadrul Consiliului European, alcătuit din şefii de stat şi de guvern ai ţărilor membre.

Chiar şi în aceste condiţii, paragraful 7 al articolul 42 are o condiţie excepţională, decizia în cazul activării clauzei de asistenţă mutuală nefăcându-se conform prevederilor de luare a deciziilor aferente PSAC, obligaţiile şi rolurile statelor membre emanând din negocieri şi acorduri încheiate la nivel bilateral între statele membre ale UE. Cu alte cuvinte, invocarea articolului 42(7) constituie o bază pentru consultări, nu presupune adoptarea unei decizii formale din partea Consiliului UE şi nici lansarea unei misiuni sau operaţii sub egida PSAC.

Aşadar, prin această prevedere nu este creată sau descrisă o responsabilitate pentru Uniune, ci pentru statele care îi sunt membre. Este o prevedere tangenţială PSAC, nu una specifică. Natura excepţională a clauzei asistenţei mutuale în cadrul Titlului V al Tratatului este determinată de originea acesteia. Introducerea clauzei este legată de încetarea activităţii unei alte instituţii a arhitecturii europene de securitate: Uniunea Europei Occidentale, organizaţie internaţională şi alianţă, ale cărei atribuţii au fost transferate treptat către Politica Externă şi de Securitate Comună. Procesul a fost definitivat odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, tocmai prin introducerea clauzei asistenţei mutuale.

Faptul că introducerea clauzei asistenţei mutuale este rezultatul unei încercări de a transfera atribuţiile Uniunii Europei Occidentale către UE face ca aceasta să aibă un caracter interpretabil, insuficient susţinut de cadrul instituţional al Uniunii Europene. Descrierea clauzei este extrem de similară angajamentului pe care statele şi-l asumă în cadrul unei alianţe. Sprijinul în caz de atac constituie deopotrivă o obligaţie şi constă în „toate mijloacele de care dispun”, dar, spre deosebire de cazul NATO, însă nu implică o coordonare la nivelul Uniunii Europene, prin instituţii de decizie politică, prin coordonare în plan strategic sau operaţional.

O semnificaţie majoră o are şi faptul că Franţa a ales să invoce articolul 42 (7) din Tratatul de la Lisabona, deşi, acesta cuprinde şi o altă formulă de sprijin al statelor membre ale UE în situaţia unei crize de acest tip. ***Clauza de solidaritate*** – *articolul 222(1)* – este subsumată tot încercării UE de dezvoltare a unui sistem de apărare comună. Conform acestei prevederi, statele membre şi UE îşi vor acorda asistenţă mutuală, la cererea autorităţilor, în cazul în care un stat membru a căzut victimă unui atac terorist sau unui dezastru natural sau antropic. Clauză are implicaţii asupra securităţii şi apărării, însă se referă la securitate internă, creând astfel o legătură cu implicaţii operaţionale între dimensiunea internă şi cea externă a PSAC, între dimensiunea diplomatică şi cea de management a situaţiilor de criză din cadrul PESC şi între diferite instrumente de acţiune aflate la dispoziţia UE.

Deşi similar din punctul de vedere al modului în care este formulat, articolul 222(1) diferă major de articolul 42(7) – modalitatea de aplicare. Paragraful (3) al articolului 222 menţionează

că „modalitățile de punere în aplicare de către Uniune a prezentei clauze de solidaritate sunt definite printr-o decizie adoptată de Consiliu, la propunerea comună a Comisiei şi a Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe şi politica de securitate”[45]. Articolul 42(7) nu este urmat de o asemenea prevedere, formularea chiar evitând referirea clară la Uniune. Clauza de solidaritate presupune în schimb „punere în aplicare de către Uniune”, spre deosebire formularea clauzei de asistență mutuală „celelalte state membre ***sunt obligate*** să îi acorde *ajutor şi asistență*” (s.n.). Diferența majoră dintre cele două articole constă în faptul că articolul 222(1) – clauza de solidaritate – ar implica Uniunea per ansamblu, organizarea şi desfăşurarea acțiunilor în cadrul instituțional de la Bruxelles, în timp ce articolul 42(7) implică o obligație a statelor membre, deci dirijată din capitala fiecărei națiuni a UE în parte.

Mai mult, mențiunile cu privire la rolul NATO, ca fundament al apărării colective, în cadrul unui articol prin care se instituie un principiu asemănător celui pe baza căruia funcționează Alianța coroborează atât faptul că aceasta constituie cadrul în care materializarea principiului apărării colective are loc, cât şi valoarea mai degrabă politică şi simbolică a introducerii unui principiu similar în cadrul legal al UE.

Aşadar, putem afirma că articolul 42 (7) are implicații politice şi simbolice, dar nu presupune crearea unui sistem de apărare propriu pentru UE, ci doar sporeşte gradul de solidaritate între statele membre. Spre această concluzie nu trimite doar analiza documentelor fundamentale, ci şi declarațiile făcute de Paris şi Bruxelles în contextul invocării articolului 42(7) şi a răspunsului pozitiv formular în mod unanim la nivelul UE: „în primul şi în cel mai important rând, acesta este un act politic” (Jean-Yves Le Drian, ministrul de apărare al Franței) „act politic şi mesaj politic” (Federica Mogherini, Înaltul Reprezentant al UE pentru Afaceri Externe şi Politica de Securitate)[46].

La nivel politic, deciziile în cadrul alianței sunt adoptate în cadrul Consiliului Nord-Atlantic, pe baza consensului obținut în urma consultărilor. Planificarea şi execuția operațiilor este coordonată în cadrul Comandamentului Aliat pentru Operații (Allied Command Operations – ACO), a cărui menire este menținerea integrității teritoriale a Alianței, prezervarea şi/sau restabilirea securității membrilor săi. ACO este alcătuit dintr-o serie de comandamente permanente care acționează la nivel strategic, operațional şi tactic. Menirea structurii de Comandă a NATO (ACO şi Comandamentul Aliat pentru Transformare – ACT) este de a asigura capacitatea alianței de a aborda amenințările în cazul în care descurajarea eşuează sau în cazul în care ar avea loc un atac asupra teritoriului Aliaților Europeni. Cu alte cuvinte, activarea

---

[45] Ibidem.

[46] Federica Mogherini citată de Mattew TEMPEST, „EU unanimous in agreeing French treaty-call for help after attacks”, *Euractiv.com*, 17 noiembrie 2015, URL: http://www.euractiv.com/sections/global-europe/eu-unanimous-agreeing-help-french-319555, accesat la 26 noiembrie 2015.

articolului 5 rezultă într-o acțiune coordonată la nivelul Alianței, de către structuri special destinate acestui scop.

Mai mult, ACO este direct legat de Structura de Forțe a NATO, alcătuită din forțe naționale şi multinaționale dislocabile şi comandamente puse la dispoziția NATO temporar sau permanent de către statele membre.

Structuri similare se regăsesc şi în structura instituțională a UE. Comitetul Politic şi de Securitate (COPS) are un rol central în acest context, menirea acestuia fiind de a defini şi urmări răspunsul UE într-o situație de criză[47]. Comitetul Militar al UE (EUMC) are rolul de a furniza COPS consiliere şi recomandări în problemele militare. EUSM este definit drept sursa expertizei militare în cadrul Serviciului European de Acțiune Externă, având rolul de a furniza avertizare timpurie, evaluări ale diferitelor situații, planificare strategică, sisteme de informații şi comunicare, dezvoltarea conceptelor, instrucție şi educație şi sprijin pentru parteneriate. Cu toate acestea însă, UE nu dispune o structură de comandă militară comparabilă cu cea a NATO. De asemenea, dacă în ceea ce priveşte capabilitățile militare, statele membre pot angaja aceleaşi trupe atât la nivelul NATO, cât şi la cel al UE, diferența majoră dintre cele două este constituită de nivelul de dezvoltare a structurilor de comandă şi de planificare.

Cele două organizații au încercat să compenseze pentru insuficienta dezvoltării UE pe această linie prin Acordurile „Berlin Plus", care permit UE să deruleze misiuni de management al crizelor, utilizând capacitățile şi mijloacele NATO, inclusiv capacitățile de planificare ale Alianței la opțiunile de comandă europene din cadrul NATO, inclusiv din perspectiva rolului adjunctului comandantului suprem al forțelor aliate în Europa (DSACEUR).

Totuşi, toate aceste organisme sunt create pentru a opera în contextul unor măsuri de management al crizelor derulate la nivelul UE şi ca paşi către conturarea unei politici de securitate comune. Or, însăşi existența NATO a constituit unul dintre factorii care au scăderea intereselor după cum am menționat anterior, în ceea ce priveşte clauza asistenței mutuale, nu se ridică problema unei astfel de inițiative.

În strânsă legătură cu limitele capacității operaționale se află un alt factor care diferențiază major forța celor două articole, un factor care ar putea fi considerat chiar o cauză a distanței considerabile dintre NATO şi UE în această privință. Este vorba despre existența, într-o formă sau alta, a unei doctrine, a unei înțelegeri comune asupra modului în care Uniunea ar trebui să răspundă amenințărilor de securitate, inclusiv prin mijloace militare. Această problematică este legată de o altă dezbatere axată asupra (in)existenței unei culturi de securitate, a unei mari strategii la nivelul UE. Modul în care Tratatul de la Lisabona descrie PSAC ridică problema unei

---

[47] Council Decision 2001/78/CFSP of 22 January 2001 setting up the Political and Security Committee (PSC), URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Ar00005, accesat la 26 noiembrie 2015.

culturi de securitate emergente mai degrabă decât a existenței unei mari strategii[48]. Natura *sui generis* a UE – nici stat, nici alianță – constituie una dintre principalele provocări şi impedimente pentru conturarea acestei strategii.

Aşadar, dincolo de faptul că articolul 42(7) din Tratatul de la Lisabona nu implică o acțiune coordonată şi condusă de la nivelul UE, aceasta nici nu dispune de o capacitate instituțională şi operațională pentru a transpune în realitate, în măsuri şi acțiuni concrete un principiu de tipul „un atac împotriva unuia este una atac împotriva tuturor".

În această situație, sprijinul poate consta în consolidarea cooperării în planul intelligence, al consolidării granițelor externe sau chiar în preluarea unor atribuții asumate de către Paris în cadrul altor operații.

Prevederile Tratatului referitoare la relația PSAC-NATO vin să întărească ideea că Alianța Nord-Atlantică îşi menține rolul central în securitatea şi apărarea statelor care îi sunt membre. Unul dintre cele mai elocvente paragrafe în acest sens este chiar cel care face referire la clauza asistenței mutuale.

Astfel, ultima parte a articolului 42, paragraful 7 din Tratatul de la Lisabona, care afirmă că NATO, rămâne pentru statele care îi sunt membre „fundamentul apărării lor colective" subliniază şi reconfirmă rolul şi importanța NATO pentru statele sale membre, chiar dacă sunt şi membre ale UE. Astfel, clauza asistenței mutuale nu se suprapune şi nu afectează clauza apărării colective a NATO, fapt ce transpare din însuşi conținutul articolului. Mai mult, această parte a textului articolului poate fi interpretată şi în direcția recunoaşterii unui primat al NATO într-o asemenea situație. De asemenea, includerea mențiunii cu privire la rolul fundamental al NATO în securitatea europeană în cadrul articolului instituind clauza asistenței mutuale coroborează ideea că o acțiune întreprinsă în numele principiului „un atac împotriva unuia este considerat un atac împotriva tuturor" va fi coordonată la nivelul Alianței şi nu la cel al UE.

Pe de altă parte, invocarea clauzei asistenței mutuale şi nu a articolului 5 presupune şi un efort de a aborda o provocare de securitate, fără a implica în mod direct NATO şi, implicit, SUA. Analizele precedente elaborate în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate au demonstrat, în ultimii ani, manifestarea unei tendințe şi a unui efort din partea SUA de a determina aliații europeni să îşi asume într-o mai mare măsură responsabilitatea pentru propria securitate[49]. Respectivele argumentări au fost incluse în studii dedicate consecințelor crizei

---

[48] Thierry TARDY, *op. cit.*, p. 32.

[49] Exemple de astfel de analize pot fi considerate următoarele: Petre DUȚU, Alexandra SARCINSCHI, Cristina BOGZEANU, *Apărarea națională, între viziune şi realitate la început de mileniu*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2013; Stan ANTON, „Viziunea strategică a Uniunii Europene. Între tradiție şi imperativul schimbării", în *Impact Strategic*, nr. 2[47]/2013, pp. 50-58; Cristian BĂHNĂREANU, „Implicațiile crizei economico-financiare mondiale asupra securității euroatlantice", în *Impact Strategic*, nr. 4[49]/2013, pp. 26-

economice şi financiare mondiale, implicaţiilor conceptelor „smart defence" şi „pooling and sharing" şi chiar în cele ce dezvoltau problematica dinamicii polarităţii sistemului internaţional. Iar ocaziile în care aliaţii europeni şi-au putut sau ar fi putut să demonstreze asumarea acestui rol nu au fost nici puţine şi nici lipsite de importanţă. Şirul de revolte populare din nordul Africii şi Orientul Mijlociu, cunoscut generic sub numele de „primăvara arabă" şi care au culminat cu intervenţia condusă de două puteri europene sub egida NATO în Libia, sau criza ucraineană au constituit contexte în care statele europene au demonstrat, de cele mai multe ori, limite de a acţiona în acest sens, mai ales, în cadrul Uniunii.

Prin urmare, invocarea articolului 42 (7) din Tratatul de la Lisabona poate constitui un mesaj de asumare a acestei responsabilităţi şi, în egală măsură, un efort de a construi un context favorabil pentru confirmarea relevanţei UE în planul securităţii şi apărării. Toate acestea confirmă valoarea mai degrabă simbolică şi politică a apelului la această prevedere a Tratatului de la Lisabona şi nu la mult mai celebrul articol 5. În aceeaşi ordine de idei, gestul Parisului poate fi interpretat şi ca o poziţionare a Franţei în rolul de lider al UE. Alegerea de a nu invoca articolul 5, ci clauza asistenţei mutuale care vizează statele europene, poate exercita o presiune morală şi politică mai mare asupra acestora din urmă. Discursul lui Le Drian confirmă această argumentare: „Franţa nu poate face totul, în Sahel, în Republica Centrafricană, în Levant şi apoi să îţi asigure şi securitatea naţională"[50]; partenerii europeni pot contribui „fie prin participarea la operaţiile Franţei în Siria sau Irak, fie prin uşurarea poverii sau prin furnizarea de sprijin Franţei în alte operaţii"[51]. Formularea nu doar relevă asumarea unor limite în ceea ce priveşte capacitatea Franţei de a acţiona în diverse teatre de operaţii, cât, mai ales, subliniază măsura în care Parisul s-a implicat în aceste operaţii, de unde şi pârghia de presiune morală şi politică.

Deşi similare din perspectiva principiului pe care sunt fundamentate şi a modului în care sunt formulate, clauza asistenţei mutuale (UE) şi apărarea colectivă (NATO) sunt profund distincte în ceea ce priveşte tipul de măsuri pe care le generează. În cazul NATO, vorbim despre determinarea unei acţiuni concrete (misiune, operaţie) condusă la nivelul alianţei. În cazul UE, invocarea articolului 42(7) constituie o bază politică pentru acorduri bilaterale încheiate între statul care face invocarea, pe de o parte, şi fiecare dintre statele membre ale UE.

Pornind analiza de la identificarea principalelor coordonate ale mediului european de securitate şi luând în consideraţie valenţa politică şi simbolică a invocării de către Franţa a articolului 42(7) ca urmare a atacurilor teroriste din 13 noiembrie 2015, putem atribui acestui

---

34, Mirela ATANASIU, „Crize şi conflicte contemporane susceptibile de a avea efecte complexe majore asupra mediului de securitate european. Cazul Ucrainei", în *Impact Strategic*, nr. 1 [54]/2015 , pp. 24-39.

[50] ***, „Le Drian Tells EU Defense Ministers: 'France Cannot Do Everything'", Atlantic Council, 18 November 2015, URL: http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/le-drian-tells-eu-defense-ministers-france-cannot-do-everything, accesat la 4 decembrie 2015.

[51] Ibidem.

gest trei semnificații majore: a) efort al Europei de a adresa o problemă de securitate fără apelul şi implicarea directă a SUA prin NATO; b) afirmarea calității de lider european al Franței; c) efort de a da un nou impuls dezvoltării PSAC.

Prin urmare, în cazul unei evoluții pozitive la nivelul relațiilor dintre statele europene, consecințele activării articolului 42(7), deşi antrenează în primă instanță doar efecte în plan politic şi simbolic, ar putea consta şi într-o consolidare a solidarității europene, într-o perioadă în care unitatea dintre statele membre ale UE este serios pusă sub semnul îndoielii prin criza valului de refugiați din Orientul Mijlociu.

Capitolul 3

EVOLUȚIA FENOMENULUI MIGRAȚIEI ÎN EUROPA

Alexandra SARCINSCHI

Numărul total de refugiați înregistrat de la începutul anului în Europa, până la sfârşitul lunii noiembrie, este de 953.018 persoane, dintre care 891.989 au sosit pe rute maritime şi 3.563 sunt reportați ca dispăruți sau decedați .

Criza a continuat şi în luna noiembrie 2015, însă numărul celor care au folosit ruta maritimă a scăzut față de luna octombrie, ajungând la aproximativ 140.000 persoane, conform cifrelor anunțate pe 24 noiembrie 2015 de Înaltul Comisariat al ONU pentru Refugiați. Principalii factori ce au determinat această reducere sunt atât climaterici, cât şi antropogeni: pe de o parte înrăutățirea condițiilor meteorologice în Marea Egee şi, pe de altă parte, intensificarea operațiilor de combatere a traficului de persoane efectuate de autoritățile turce. Sosirea anotimpului rece a determinat publicarea de către Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați a unui Plan de iernare pentru criza refugiaților din Europa (5 noiembrie 2015) prin care se acordă Greciei şi țărilor balcanice afectate de criză un fond de 96,51 milioane USD pentru perioada noiembrie 2015 - februarie 2016 . La acest fond au contribuit peste 30 de țări (afectate sau nu de criza refugiaților) organizații, companii şi donatori privați, printre care UE, Andorra, Canada, Danemarca, Elveția, Germania, Italia, Japonia, Olanda, Norvegia, Portugalia, Slovenia, Spania, Goodman Sachs Gives, H&M Hennes & Mauritz AB, Nordea Bank AB etc.

O altă tendință importantă a acestei luni este adaptarea rutelor folosite de refugiați la limitările de acces impuse de unele țări europene:

- la granița dintre Bulgaria şi Turcia, construcția gardului începută de autoritățile bulgare în anul 2014, forțat în acest an migranții să utilizeze ruta pe Marea Egee;
- la granița dintre Macedonia şi Grecia, poliția macedoneană a avut confruntări violente cu migranții începând cu sfârşitul lunii august, dar guvernul a luat totuşi măsurile necesare pentru a îi deplasa rapid prin țară;
- Ungaria a construit un gard de sârmă ghimpată de-a lungul graniței cu Serbia, pe care l-a prelungit pe granița cu Croația şi doreşte să îl extindă şi în nord-est, pe granița cu România din cauza folosirii de noi rute de către migranții ilegali care nu mai pot ajunge în Germania pe ruta Turcia-Bulgaria-Serbia-Ungaria-Austria-Germania;

- Croația a închis drumurile către Serbia din cauza numărului mare de refugiați care, neputând să mai traverseze granița cu Ungaria, au găsit o nouă rută prin Serbia către Croația;
- Austria a sporit securitate la granița cu Ungaria;
- Slovenia a oprit accesul trenurilor din Croația, însă, întrucât câteva mii de refugiați au fost blocați în această din urmă țară, a permis creare unui coridor prin care aceşti vor putea să se deplaseze către Austria;
- Germania a restricționat temporar granița cu Austria, blocând mii de refugiați în aceasta din urmă.

Conform acestor restricții şi datelor culese pe teren, oficialii ONU au identificat tendința țărilor balcanice de a filtra fluxul de migranți, acordându-le acces celor care provin din țări din Orientul Mijlociu şi Afganistan în detrimentul celor din Africa şi Asia.

Pe lângă problemele întâmpinate de state în gestionare fluxului de refugiați, UE se aflâ într-o situație dificilă în special în ceea ce priveşte viitorul spațiului Schengen. Există deopotrivă opinii care prevăd dispariția acestuia şi opinii care cer revitalizarea lui .

Se poate afirma că luna noiembrie a reprezentat luna întâlnirilor oficiale dedicate gestionării crizei europene a refugiaților: Summit-ul UE-Africa (Valletta, 11-12 noiembrie 2015), Întâlnirea şefilor de state sau guverne cu Turcia (Bruxelles, 29 noiembrie 2015) şi Întâlnirea G20 (Antalya, 15-16 noiembrie 2015).

La începutul lunii noiembrie (5 noiembrie 2015), oficialii UE, în cadrul unei întâlniri la Bruxelles, au declarat că în baza crizei refugiaților, Uniunea poate înregistra o creştere economică pozitivă. În prognoza prezentată, oficialii se aşteaptă ca cele 3 milioane de imigranți care sunt preconizați să intre pe teritoriul Uniunii în viitorii 3 ani vor asigura salt economic de aproximativ un sfert de procent pentru economia europeană, până la sfârşitul lui 2017. În prognoza sa economică de toamnă, Comisia a afirmat că sosirea unui număr mare de solicitanți de azil necesită o creştere a cheltuielilor publice pentru gestionarea respectivului val ceea ce va constitui un stimul pentru economia europeană. De asemenea, va fi înregistrat un impact pozitiv adițional de pe urma creşterii numărului de muncitori în condițiile în care respectivii refugiați vor fi înregistrați şi integrați pe piața muncii. În ansamblu, prognoza consideră că economia zonei euro va creşte cu 1,6 procente în acest an, urmată de o creştere de 1,8 procente în 2016 şi de 1,9 procente în 2017, dezvoltare susținută într-o anume măsură de valul de refugiați.

Următoarea întâlnire oficială s-a desfăşurat în perioada 11-12 noiembrie 2015. La Summit-ul UE-Africa de la Valletta a fost adoptată o declarație politică şi un plan de acțiune ce, în realitate, depăşesc sfera migrației din Africa spre UE. Declarația politică a Summit-ului afirmă îngrijorarea autorităților europene față de creşterea bruscă a numărului de refugiați, azilanți şi

migranți ilegali, dar şi principala prioritate în acest sens de a salva vieți şi de a face tot ceea ce stă în putință pentru a salva şi proteja migranții ale căror vieți sunt în pericol . În acelaşi timp, Planul de acțiune este structurat pe cinci domenii prioritare în cadrul cărora acțiunile specifice vor fi implementate în deplină concordanță cu principiul suveranității naționale, legislației şi specificului național:

1. dezvoltarea beneficiilor migrației şi gestionarea cauzelor de bază ale migrației ilegale şi ale deplasărilor forțate de populație, prin următoarele inițiative: investiții în dezvoltare şi eradicarea sărăciei, dezvoltarea componentei de beneficii ale migrației, gestionarea instabilității şi crizelor;

2. migrație legală şi mobilitate: promovarea canalelor obişnuite de migrație, a mobilității studenților/cercetătorilor/antreprenorilor, elaborarea şi implementarea la nivel național şi regional unor strategii cuprinzătoare asupra migrației şi mobilității;

3. protecție şi azil: protejarea refugiaților şi a altor persoane dislocate, întărirea capacității naționale de acordare primară a azilului/de tranzit/de țară de destinație, asistență umanitară;

4. prevenirea şi lupta împotriva migrației ilegale şi traficului de oameni: elaborarea şi implementarea cadrului legislativ şi instituțional adecvat, lupta împotriva corupției, informarea credibilă a migranților asupra oportunităților şi pericolelor determinate de migrația ilegală, îmbunătățirea sistemelor de gestionare a granițelor la nivel național şi regional;

5. întoarcere, readmitere şi reintegrare: întărirea cooperării pentru a facilita întoarcerea şi reintegrarea sustenabilă a migranților ilegali.

Summit-ul din noiembrie constituie o completare la măsurile adoptate în cadrul întâlnirilor anterioare din septembrie şi octombrie, fiind stabilite următoarele:

- mobilizarea bugetului UE şi corelarea statelor membre pentru furnizarea unei suplimentări de 1 miliard euro pentru agențiile umanitare, sporirea substanțială a Fondului de Încredere UE pentru Siria la 1 miliard euro, constituirea unui Fond de Încredere UE pentru Africa de 3,6 miliarde euro;
- asumarea mutuală a responsabilității instituțiilor UE şi guvernelor naționale pentru a sprijini acțiunile şi implementa regulile;
- întărirea cooperării cu Turcia în gestionarea migrației;
- sprijin suplimentar pentru Balcanii de Vest;
- consolidarea granițelor şi acordarea de sprijin prin agențiile europene (Frontex, EASO şi Europol);
- gestionarea „punctelor fierbinți";
- consolidarea bugetului UE pentru migrație şi granițe;
- cooperarea cu țările terțe pentru a stăvili fluxurile de migrație ilegală;

- consolidarea protecției granițelor externe: folosirea în totalitate a posibilităților existente pentru gestionarea granițelor, dezvoltarea Pazei de coastă şi a granițelor europene;
- asigurarea procesului de reîntoarcere a refugiaților: toate statele membre trebuie să sprijine cu expertiză şi resurse „punctele fierbinți", relocarea şi returnarea; implementarea acordurilor de readmitere, inclusiv prin acordarea de beneficii către țările terțe;
- schimb permanent de informații;
- limitarea relocării secundare prin descurajarea deplasării spre o altă graniță;
- sprijin pentru refugiați şi oferirea de adăpost;
- gestionarea fluxurilor de migrație luate împreună;
- gestionarea granițelor şi a traficului de oameni: 10 locații specifice pentru gestionarea îmbunătățită a granițelor, Slovenia va avea 400 de ofițeri de poliție şi echipament dedicat;
- informare asupra drepturilor refugiaților şi migranților în sistemul „fără înregistrare, fără drepturi".

Până la acest moment (sfârşitul lunii noiembrie) au fost înregistrate următoarele rezultate în ceea ce priveşte:

- „punctele fierbinți": Lampedusa (Italia) – operațional, cu capacitate de primire pentru 500 de persoane; Polazzo, Porto Empedocle, Augusta şi Trapani (Italia) – operaționale ca puncte de debarcare, dar încă nu au fost deschise; Taranto (Italia) – va fi deschis în ianuarie 2016; Lesvos (Grecia) – nu este complet operațional; Chios, Samos, Leros şi Kos (Grecia) – nu sunt funcționale; Frontex – prezent în nouă „puncte fierbinți" (patru în Italia şi cinci în Grecia); EASO – prezent în două „puncte fierbinți" (unul în Italia şi unul în Grecia);
- resursele alocate susținerii „punctelor fierbinți" din Italia şi Grecia: din cele 775 de solicitări ale Frontex, statele membre au răspuns doar la 320; din cele 374 de solicitări ale EASO, statele membre au răspuns la 177;
- efectivele relocate între statele membre: din Italia – 117 persoane (Suedia, Finlanda, Franța, Spania) din cele 39.600 sosite; din Grecia – 30 persoane (Luxemburg) din cele 66.400 sosite;
- zonele de relocare din statele membre: 3.469 locuri oferite temporar în Belgia, Bulgaria, Cipru, Finlanda, Franța, Germania, Irlanda, Lituania, Luxemburg, Malta, Portugalia, România, Spania, Suedia şi Lichtenstein din 106.000 persoane;
- returnarea către țările terțe: intensificarea returnărilor (20.000 decizii de returnare dintre care cele de succes au fost în Albania, Ucraina, Serbia şi Rusia, iar cele fără succes în Maroc, Afganistan, Algeria, Pakistan şi Tunisia);

- fondurile suplimentare alocate de către Comisie: Slovenia – 10,17 milioane euro şi Croaţia – 16,43 milioane euro;
- capacitatea de primire: Grecia – 50.000 de locuri adiţionale; ţări de pe ruta de deplasare a migranţilor - 50.000 de locuri adiţionale, peste 15.000de locuri identificate;
- sprijinul pentru gestionarea graniţelor în zece locaţii specifice: Frontex în contact cu Croaţia, Grecia, Bulgaria şi Ungaria; realizarea sprijinului depinde de contribuţiile naţionale la solicitările Frontex;
- crearea Pazei de coastă şi a graniţelor europene: concept integrat pentru gestionarea graniţelor UE; maximizarea potenţialului Frontex ca agenţie europeană; noi forme de răspuns la presiunile excepţionale asupra graniţelor; o mai bună pregătire în revenirea crizelor; intervenţie din timp pentru a aborda deficienţele; o abordare comună mai puternică în cazul unei crize.

De asemenea, la nivelul UE s-a desfăşurat în 20 noiembrie 2015 o reuniune extraordinară în cadrul căreia statele membre au decis să introducă de urgenţă controale întărite la graniţele externe ale Uniunii, inclusiv pentru cetăţenii europeni.

Miniştrii de Interne au cerut şi revizuirea rapidă a regulilor spaţiului Schengen, astfel încât să permită realizarea de controale sistematice pentru cetăţenii europeni deşi acestea erau prevăzute doar pentru cetăţenii statelor terţe. Această măsură face ca declaraţia lui Nicolas Henin, jurnalist francez care a fost ţinut ostatic timp de 10 luni de ISIS, să capete sens pentru un anumit public ţintă: imaginile cu refugiaţi care părăsesc „tărâmul de vis" musulman şi sunt primiţi în ţările „necredincioşilor" au contrazis versiunea propagată de terorişti, care spun că vestul îi urăşte pe musulmani. „Probabil din acest motiv au încercat să manipuleze publicul în timpul atacurilor din Paris, pentru a ne face să ne închidem graniţele şi, poate, chiar mai important, să ne închidem minţile" . Este adusă astfel în discuţie şi o potenţială „soluţie" pentru conflictul din Siria: impunerea de restricţii totale de zbor în toate regiunile controlate de opoziţia siriană, securitatea oferită astfel oamenilor din aceste regiuni fiind devastatoare pentru ISIS.

Tot în luna noiembrie, s-a desfăşurat întâlnirea G20 în Turcia, iar Declaraţia finală a fost axată pe problema refugiaţilor făcându-se apel la contribuţia tuturor statelor pentru soluţionarea crizei în special prin acceptarea solicitărilor de relocare a refugiaţilor . De asemenea, a fost analizată ipoteza infiltrării luptătorilor ISIS printre refugiaţii europeni, verificată parţial prin găsirea asupra unuia dintre atacatorii din Paris (noiembrie 2015) a unui paşaport sirian înregistrat cu trecere prin Grecia. Jean-Claude Juncker a precizat că nu pot fi puse semne de egalitate între diversele categorii de persoane care caută refugiu şi azil în Europa, iar acest lucru este cu atât mai important cu cât UE preconizează că în anul următor vor sosi încă 3 milioane de refugiaţi dacă războiul civil din Siria nu va fi finalizat .

La sfârşitul lunii noiembrie, s-a desfăşurat o întâlnire UE-Turcia la nivel de şefi de state şi guverne, ca o continuare a liniilor de acțiune stabilite prin Planul comun de acțiune UE-Turcia. Este urmărită gestionarea actualei crize a refugiaților pe trei paliere: abordarea cauzelor ce au condus la fluxul masiv de refugiați din Siria, sprijinirea sirienilor prin protecție temporară şi găzduire în Turcia, consolidarea cooperării pentru a preveni migrația ilegală către UE. Întâlnirea din 29 noiembrie a reafirmat nevoia de aprofundare a relațiilor UE cu Turcia, prin organizarea de două ori pe an a unor summit-uri comune dedicate unor probleme specifice politicii externe şi de securitate, în special amenințarea teroristă ce îmbracă în prezent noi forme. De asemenea, a fost dezbătută şi problematica vizelor pentru Turcia pentru cetățenii europeni, respectiv pentru UE pentru cetățenii turci, fiind stabilit ca, în funcție de performanțe, UE să ridice cerințele de viză în spațiul Schengen pentru turci. În ceea ce priveşte specific criza refugiaților, recunoscând că Turcia a cheltuit deja peste 7 miliarde euro din resursele proprii pentru gestionarea acestei probleme, UE s-a angajat să furnizeze resurse adiționale în valoare de 3 miliarde euro inițial pentru a găzdui cei peste 2,2 milioane de refugiați sirieni.

În ansamblu, în luna noiembrie poate fi identificată o coagulare a răspunsului european şi nu numai la criza refugiaților, prin aceea că, în afară de operaționalizarea unor „puncte fierbinți" în Grecia şi Italia în care refugiații să fie înregistrați, triați şi transferați, s-a hotărât deschiderea unor noi astfel de puncte în Balcanii de Vest, atât în țări membre ale UE, cât şi în țări nemembre. De asemenea, au fost mobilizate sume importante pentru gestionarea acestor probleme cu contribuția unor țări europene, dar şi asiatice, precum şi cu contribuția unor companii transnaționale şi donatori privați. Mai mult, a fost reevaluată problematica redistribuirii refugiaților, în sensul că, în cadrul Comisiei Europene s-a concluzionat că migranții ajunşi în UE nu pot fi obligați să se instaleze într-o țară unde nu vor să se stabilească, motiv pentru care implementarea relocării a 160.000 de migranți prin cotele obligatorii stabilite în septembrie este dificilă. Până la sfârşitul lunii noiembrie, doar 159 de migranți au fost redistribuiți şi doar 14 state membre şi-au manifestat intenția de a transfera imediat migranți, numărul locurilor libere fiind de 3.216.

De asemenea, luna noiembrie a înregistrat şi confruntări violente între migranți şi forțele de ordine, precum cele din Franța (8-9 noiembrie 2015, 16 polițişti răniți) şi de la granița dintre Macedonia şi Grecia (26 noiembrie 2015), fiind din ce în ce mai vizibilă starea de nemulțumire a refugiaților. Mai mult, au fost semnalate şi mişcări de protest ale cetățenilor țărilor de destinație sau de tranzit, precum cea din 7 noiembrie din Berlin, unde 5.000 de persoane au manifestat la chemarea partidului populist german „Alternative für Deutschland" împotriva politicii de primire a refugiaților, a cancelarului german Angela Merkel (în acelaşi timp a fost organizată o

contramanifestație care a adunat aproximativ 800 de persoane).[52] În general, reacțiile oficiale la criza refugiaților au determinat polarizarea opiniilor cetățenilor din țara de destinație față de această problemă, însă este important de subliniat faptul că opiniile anti-refugiați au fost şi sunt formulate de grupările cu ideologii extremiste sau radicale.

În cazul țării noastre, Comisia parlamentară pentru controlul activității SIE a concluzionat că există posibilitatea ca fluxurile migratorii să meargă către Europa Centrală şi Europa Vestică pe rutele cunoscute, condițiile geografice şi neintegrarea României în spațiul Schengen nu încurajează migranții să vină spre țara noastră (atâta timp cât sunt deschise rutele care funcționează prin Balcani spre Europa Centrală şi de Vest nu există nicio tentație de a veni spre România) . În acelaşi timp, Reprezentantul Permanent al României la ONU, ambasadorul Ion Jinga, a afirmat că fluxurile migratorii mixte spre Europa constituie o provocare cu implicații complexe sociale, politice şi economice ce trebuie gestionate coordonat, în cadrul unei noi abordări globale a fenomenului migrator, pentru că nicio țară nu mai poate soluționa singură o problemă devenită internațională, iar acest lucru este evident în cazul Siriei.

[52] Conform agențiilor de presă Agerpres şi Activenews.

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”

Lucrarea are 28 pagini.

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
E-mail: cssas@unap.ro
Telefon: 021.319.56.49 Fax: 021.319.57.809

1447/2015